

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ VÀ QUẢN TRỊ KINH DOANH

TRẦN ANH SƠN

PHÂN TÍCH CƠ CẤU CHUYÊN MÔN HÓA
THƯƠNG MẠI NGÀNH CHẾ BIẾN CỦA VIỆT NAM

Chuyên ngành: Quản lý kinh tế
Mã số: 60 34 01

LUẬN VĂN THẠC SĨ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Nguyễn Khánh Doanh

Thái Nguyên – 2012

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là nội dung nghiên cứu do tôi thực hiện. Các số liệu, kết luận nghiên cứu trình bày trong luận văn này chưa hề được công bố ở các nghiên cứu khác.

Tôi xin chịu trách nhiệm về các kết quả và nghiên cứu trong luận văn!

Học viên

Trần Anh Sơn

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn này, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn PGS. TS. Nguyễn Khánh Doanh đã tận tình hướng dẫn tôi trong suốt quá trình thực hiện. Tôi xin chân thành cảm ơn Phòng Quản lý Đào tạo Sau đại học – Trường ĐH Kinh tế và QTKD đã tạo mọi điều kiện để tôi hoàn thành khoá học và trình bày luận văn này. Tôi cũng xin gửi lời cảm ơn đến các đồng nghiệp đã chia sẻ nhiều tư liệu và kinh nghiệm quý báu liên quan đến vấn đề nghiên cứu của luận văn.

Xin trân trọng cảm ơn!

MỤC LỤC

Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục.....	iii
Danh mục các bảng	
PHẦN MỞ ĐẦU.....	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục tiêu nghiên cứu.....	1
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	2
4. Ý nghĩa khoa học của luận văn	2
5. Bố cục của luận văn	2
CHƯƠNG 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN	3
1.1. Cơ sở lý luận của hoạt động thương mại quốc tế.....	3
1.1.1. Các lý thuyết thương mại quốc tế	3
1.1.2. Quy luật lợi thế so sánh.....	7
1.1.3. Các nhân tố tác động đến xuất khẩu hàng hóa.....	10
1.1.4. Vai trò của xuất khẩu hàng hóa đối với phát triển kinh tế	12
1.2. Cơ sở lý thuyết về chuyên môn hoá thương mại	14
1.3. Cơ cấu kinh tế và cơ cấu ngành chế biến.....	16
1.3.1. Cơ cấu kinh tế	16
1.3.2. Cơ cấu hàng xuất khẩu.....	19
1.3.3. Ý nghĩa của chuyển dịch cơ cấu mặt hàng chế biến xuất khẩu trong điều kiện tự do hoá thương mại	26
1.3.4. Những nhân tố ảnh hưởng đến sự chuyển dịch cơ cấu mặt hàng chế biến xuất khẩu	31
1.4. Cơ sở thực tiễn về chuyên môn hoá thương mại	38
CHƯƠNG 2: PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	40
2.1. Phương pháp thu thập số liệu.....	40
2.1.1. Chọn mẫu	40

2.1.2. Nguồn số liệu	42
2.2. Phương pháp phân tích số liệu	42
2.2.1. Đo lường mức độ chuyên môn hóa quốc tế	42
2.2.2. Phân tích tính ổn định về cơ cấu chuyên môn hóa.....	43
2.2.3. Đo lường mức độ tập trung thương mại.....	45
2.2.4. Xác định đối thủ cạnh tranh tiềm tàng	46
CHƯƠNG 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN.....	47
3.1. Tổng quan về tình hình thương mại của Việt Nam.....	47
3.1.1. Thương mại của Việt Nam giai đoạn 1990-2011.....	47
3.1.2. Thương mại hàng chế biến của Việt Nam giai đoạn 1990-2011	55
3.2. Thực trạng về chuyên môn hoá thương mại hàng chế biến của Việt Nam.....	61
3.2.1. Cơ cấu chuyên môn hoá thương mại của Việt Nam	61
3.2.2. Tính ổn định về cơ cấu chuyên môn hoá thương mại.....	66
3.2.3. Mức độ chuyên môn hoá thương mại hàng chế biến	73
3.2.4. Hệ số tương đồng xuất khẩu	74
CHƯƠNG 4: MỘT SỐ GIẢI PHÁP CHỦ YẾU NHẪM ĐIỀU CHỈNH CƠ CẤU CHUYÊN MÔN HÓA THƯƠNG MẠI NGÀNH CHẾ BIẾN CỦA VIỆT NAM ..	76
4.1. Quan điểm, định hướng.....	76
4.1.1. Quan điểm phát triển xuất khẩu ở Việt Nam thời kỳ 2012-2020.....	76
4.1.2. Định hướng phát triển xuất khẩu thời kỳ 2012-2020.....	83
4.1.3. Mục tiêu tổng quát	85
4.2. Một số giải pháp chủ yếu nhằm điều chỉnh cơ cấu chuyên môn hóa thương mại ngành chế biến của Việt Nam	86
4.2.1. Tiếp tục hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng Xã hội chủ nghĩa...86	
4.2.2. Chuyển đổi mô hình tăng trưởng	86
4.2.3. Phát triển khoa học và công nghệ	87
4.2.4. Chính sách đối với các thành phần kinh tế	87
4.2.5. Phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao.....	88
4.2.6. Phát triển kết cấu hạ tầng và dịch vụ hỗ trợ cho xuất khẩu	89

4.2.7. Đẩy mạnh hội nhập kinh tế quốc tế.....	89
4.2.8. Giữ vững ổn định chính trị - xã hội.....	89
4.2.9. Ứng dụng công nghệ sinh học trong lĩnh vực công nghiệp chế biến.....	90
4.2.10. Nâng cao vai trò của Chính phủ.....	91
4.2.11. Nâng cao chất lượng sản phẩm ngành chế biến.....	92
4.2.12. Một số giải pháp cụ thể cho các mặt hàng.....	92
KẾT LUẬN.....	95
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	96

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

KHCN	:Khoa học công nghệ
CNH	:Công nghiệp hóa
HĐH	:Hiện đại hóa
KHKT	:Khoa học kỹ thuật
DN	: Doanh nghiệp

DANH MỤC BẢNG BIỂU

Bảng 2.1: Danh mục hàng chế biến ở cấp 2 chữ số SITC	41
Bảng 3.1: Kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam	49
Bảng 3.2: Cơ cấu mặt hàng xuất khẩu của Việt Nam	50
Bảng 3.3: Kim ngạch nhập khẩu của Việt Nam	53
Bảng 3.4: Cơ cấu mặt hàng nhập khẩu của Việt Nam	54
Bảng 3.5: Cơ cấu xuất khẩu hàng chế biến của Việt Nam.....	56
Bảng 3.6: 20 thị trường xuất khẩu hàng chế biến của Việt Nam.....	57
Bảng 3.7: Cơ cấu nhập khẩu hàng chế biến của Việt Nam.....	59
Bảng 3.8: 20 thị trường nhập khẩu hàng chế biến của Việt Nam.....	60
Bảng 3.9: 20 nhóm hàng có chỉ số LF cao nhất năm 2010.....	64
Bảng 3.10: 20 nhóm hàng có chỉ số LF thấp nhất năm 2010.....	65
Bảng 3.11: Kết quả của mô hình hồi quy.....	66
Bảng 3.12-A: Ma trận xác suất chuyển đổi giai đoạn 2000-2001	69
Bảng 3.12-B: Ma trận xác suất chuyển đổi giai đoạn 2001-2002	70
Bảng 3.12-C: Ma trận xác suất chuyển đổi giai đoạn 2002-2003	70
Bảng 3.12-D: Ma trận xác suất chuyển đổi giai đoạn 2003-2004	70
Bảng 3.12-E: Ma trận xác suất chuyển đổi giai đoạn 2004-2005	70
Bảng 3.12-F: Ma trận xác suất chuyển đổi giai đoạn 2005-2006.....	71
Bảng 3.12-G: Ma trận xác suất chuyển đổi giai đoạn 2006-2007	71
Bảng 3.12-H: Ma trận xác suất chuyển đổi giai đoạn 2007-2008	71
Bảng 3.12-I: Ma trận xác suất chuyển đổi giai đoạn 2008-2009.....	71
Bảng 3.12-J: Ma trận xác suất chuyển đổi giai đoạn 2009-2010	72
Bảng 3.12-K: Ma trận xác suất chuyển đổi giai đoạn 2000-2010	72
Bảng 3.13: Chỉ số lưu động M_1 , M_2 và M_3	72
Bảng 3.14: Mức độ tập trung xuất khẩu hàng chế biến	73
Bảng 3.15: Hệ số tương đồng xuất khẩu.....	75

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Kể từ cuối những năm của thập kỷ 80, Việt Nam đã nhanh chóng thực hiện chủ trương hội nhập Kinh tế Quốc tế. Chủ trương đó thể hiện từ việc thông qua Luật Đầu tư Nước ngoài vào năm 1987, trở thành thành viên của ASEAN vào năm 1995, gia nhập APEC vào năm 1998, ký hiệp định thương mại song phương Việt Nam - Hoa Kỳ vào năm 2000 và trở thành thành viên chính thức của WTO vào đầu năm 2007. Như vậy, trong vòng 20 năm kể từ khi tiến hành công cuộc đổi mới, Việt Nam đã nhanh chóng hội nhập ngày càng sâu và rộng vào nền kinh tế T hế giới và đạt được nhiều thành tựu to lớn. Kim ngạch xuất nhập khẩu của Việt Nam gia tăng nhanh chóng, góp phần tăng trưởng GDP của Việt Nam.

Tuy nhiên là một nước đang phát triển nên cơ cấu xuất nhập khẩu của Việt Nam còn nhiều bất cập như: nhập siêu tăng mạnh, chủ yếu nhập khẩu hàng tiêu dùng xa xỉ trong khi xuất khẩu chủ yếu hàng nhiên liệu, khoáng sản thô, hàng chế biến có hàm lượng giá trị gia tăng thấp. Do vậy, để cải thiện cán cân thanh toán, cần thiết phải nghiên cứu về cơ cấu chuyên môn hóa thương mại ngành hàng chế biến của Việt Nam để tìm các giải pháp nhằm điều chỉnh cơ cấu chuyên môn hóa thương mại. Vì vậy em chọn đề tài: ***“Phân tích cơ cấu chuyên môn hóa thương mại ngành chế biến của Việt Nam.”*** Làm luận văn Thạc sỹ của mình.

2. Mục tiêu nghiên cứu

2.1. Mục tiêu chung

Mục tiêu của đề tài là nhằm phân tích cơ cấu và các yếu tố tác động đến chuyên môn hóa thương mại ngành chế biến của Việt Nam trong thời kỳ hội nhập kinh tế quốc tế.

2.2. Mục tiêu cụ thể

- Hệ thống hóa cơ sở lý luận và thực tiễn về chuyên môn thương mại và các yếu tố tác động đến chuyên môn hóa thương mại.
- Đánh giá thực trạng về cơ cấu và sự thay đổi trong chuyên môn hóa thương mại của Việt Nam.

- Phân tích các yếu tố tác động đến chuyên môn hóa thương mại của Việt Nam.
- Khuyến nghị một số giải pháp chủ yếu nhằm điều chỉnh cơ cấu chuyên môn hóa thương mại của Việt Nam phù hợp với điều kiện thực tiễn.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của đề tài là xuất nhập khẩu hàng hoá ngành chế biến của Việt Nam.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

- Phạm vi về không gian: Nghiên cứu mức độ chuyên môn hóa thương mại ngành chế biến của Việt Nam.
- Phạm vi về thời gian: Nghiên cứu mức độ chuyên môn hóa thương mại của Việt Nam giai đoạn 1990-2011.

4. Ý nghĩa khoa học của luận văn

Đề tài đã nghiên cứu được cơ cấu và sự thay đổi trong chuyên môn hóa thương mại ngành chế biến của Việt Nam, qua đó đề ra được những giải pháp để điều chỉnh cơ cấu chuyên môn hóa thương mại ngành chế biến của Việt Nam cho phù hợp với điều kiện thực tiễn.

5. Bố cục của luận văn

Ngoài phần mở đầu, kết luận, các danh mục thì luận văn được kết cấu gồm 04 chương:

Chương 1: Cơ sở lý luận và thực tiễn

Chương 2: Phương pháp nghiên cứu

Chương 3: Kết quả nghiên cứu và thảo luận

Chương 4: Một số giải pháp chủ yếu nhằm điều chỉnh cơ cấu chuyên môn hóa thương mại ngành chế biến của Việt Nam.